

poet, cînd ai realizat concret o poezie, adică o operă de artă literară propriu zisă, mai mult ori mai puțin interesantă nu atîta după subiectul ei înalt cît după mij. loacele tale“.

...,În artă nu există gen superior și gen inferior; există numai opere isbutite sau încercări avortate. Puterea de expresie este totul.

Fie că explorezi terenul tragicului, fie că-l explorezi pe acela al comicului, nu materialul de care te-ai folosit ci numai calitatea realizării decide, singură, de valoarea artistului literar“.

...,Genul versurilor moderniste, mi s'o fi părut un gen față de care cetitorul e înclinat la indulgență sau la indiferență. Cînd cetește o poezie pe care n'o înțelege, el își zice:

— Așa o fi simțit poetul.

Și se culcă.

Eu mi-am ales un gen puțin mai spinos în care cel din urmă cetitor te poate controla și poate să-și dea seama dacă ai izbutit ori nu“.

Nu-i de mirare că cenaclurile poeziei cifrate—care simțiseră ele ceva,—ajunseseră să ignoreze pe Topîrceanu și chiar aruncaseră vorbă că acesta n'ar fi tocmai așa de mare scriitor, ba că chiar ar fi unul mai micușor. Oameni cu morgă confusă și cu extasuri psihofizice își clatină înțelegerea supremă pe deasupra realității, susținînd că universul poetic trebuie să se încadreze formulei lor, elaborată tainic.

Acestora Topîrceanu le spune simplu și cu umor.

„Nimic nu mi se pare mai nepoliticos față cu aproapele, decît pretenția, uneori așa de răstită, a cite unui cronicar literar de-ai noștri, care vrea să-ți placă tot ce-i place lui — și nimic altceva“. P. Gr.

M. Sadoveanu : Valea Frumoasei. Editura Cartea Romînească, București, 1938.

Un volum nou de d-l Mihail Sadoveanu, un nou prilej de încîntare, de reculegere și de regăsire între frumusețile munților, apelor și ale cerului romînesc. Nimeni altul ca domnia-sa nu posedă în chip mai armonios arta de a povesti întîmplări, de a zugrăvi oameni și de a prezenta bucuriile și necazurile lor, filtrate cu înțelegere și proectate în chip mai măiestrit, pe pînza celor mai fermecătoare priveliști din natură. În noul volum, „Valea Frumoasei“, avînd aerul că vrea să se adreseze pescarilor și vînătorilor, că pentru neștiutorii farmecelor pe care le închid pescuitul și vînătoarea vrea să dea anumite îndrumări și să desvăluie anumite taine, autorul clădește cu mijloace care îi sînt proprii, o admirabilă operă literară. Pescuitul și vînatul sigur că vor cîștiga de pe urma experienței de specialist a vînătorului și pescarului Mihail Sadoveanu. Cîștigul cel mare însă și de rîndul acesta, e pentru literatura noastră și pentru cetitorii cari în vîlmășagul grabei zilelor moderne, încă mai găsesc răgazul să guste desfătarea unor pagini scrise cu trudă și mină de maestru.

Povestitorul și-a petrecut o vacanță în ținutul Lorenei, în Franța, acel ținut „cu cîmpii dulce-ondulate și dealuri lîne“, cu „drumuri strejuite cu șiraguri de plopi“, cu „rîuri leneșe împodobite cu lunci“, cu „sate pitite în vâlcele“, cu „livezi alíniate“, o margine de lume pîrînd „o încercare a omului de a reconstitui raiul primitiv“.

Atrași din toate colțurile lumii de faima apelor dela Viitel, se găseau

acolo mulți pescari, adică iubitori de tăceri grăitoare și îndrăgostiți de arta undiței. Inarmați cu felurite costume și instrumente, oamenii aceștia ședeau ceasuri întregi și fumau, așteptând cu undițele în mână săvârșirea unei minuni: să prindă un pește. Locurile sînt plăcute și umbroase... „Impăcați de odihna complectă a gîndului nestatornic și dușman, oamenii cu undița consumau timpul. În civilizația noastră modernă așa de trepidantă tot mai mult se simte nevoia unui asemenea medicament.

Nu i-am văzut scoțînd niciodată un chitic. Se spune că unul ar fi prins cîndva un crap. Se poate. E o legendă ca oricare alta“...

Și povestitorul, ne dă, cu humor, explicația pentru ce amatorii pescari din Lorena nu prind niciodată nimic: „Orînduielele Administrației“, au fixat pentru pescuit orele 7—11 dimineața și 2—5 după amiază: „Cine-i cit de puțin pescar observă că aceste ore de pescuit corespund cu orele de odihnă ale peștilor. Ar mai fi trebuit să se adauge că nu e voie să dai cu undița pe vreme frumoasă“.

Admirînd cum reușește civilizația să împace meșteșugul vechi al pescuitului cu tihna, cu peisagiul și mai ales cu blîndețea moravurilor, povestitorul își încheie introducerea: „Cum mă întorc, îmi propun să mă sui numai decît în sălbătăcie, la Frumoasa și la Sălane, în țara Ardealului.

Împreună cu d-sa, în adevăr, urcăm și noi în „sălbătăcie“ la 1200 metri înălțime, pe șesul dintre cele două ape, unde mai ajunge și „părul Șerpilor“, departe foarte, deasupra Sebeșului care poartă undele celor două ape Frumoasa și Sălane, către ținuturi românești cum ar fi: Inidioara, Alba și Sibiu. Iar locurile unde și-a așezat povestitorul, sihăstria, iată cum învățăm a le cunoaște chiar din pana scrisului său. Acolo, „se desfășură păduri după păduri „și iarăși păduri nesfirșite. Acolo-i împărăția sălbătăciunilor, cit țin munții și „sihiele. Într'o parte se suie către Dumnezeu virful lui Pătru; mi se părea a „proape dar pînă la el umblă păstorii două zile, și în ripile lui goale stăruiau „încă—la vreme de vară—zăpezile dintr'o iarnă trecută. Mai departe, se scria „pe cer linia Șurianului. Se lămureau și alte piscuri cu pete de omăt. Munți, „rîpe, codri, goluri; spre ele trec pe drumul de lîngă apa Frumoasei oieri din „Poiana-Sibiului, ca să-și așeze stînele. Se duc cu caii, asinii și tărhatul, mi- „nînd ciurdele țigăi, cîntînd lin în singurătate din tălângile de aramă. Mișca- „rea aceasta dela vale în piscuri o fac de mii de ani, generațiile păstorilor, „dela Decebal-Craiu și dela străbuni și mai vechi. Este acolo pe o costișă lină „drept în marginea priveliștii apelor, și o așezare pe care au clădit-o priete- „nii mei. Popas de vînători și pescari. Aici se povestesc, la adunările de sară „isprăvi unice.

„Cîndva locul se chema Oașa-Mică. Precît se știe, vorba aceasta nouă „Oașa înseamnă în graiul nostru moldovenesc Brauște, adică rezervă-dom- „nească“...

În acest fermecător cadru de singurătate, povestitorul se bucură și de prietenia citorva oameni ciudați ai acelor locuri lăturalnice. Vînători și pescari, a căror grîie stă mai mult în a proteja vinatul nobil, oameni cu milă și cu suflete de pustnici poeți, care nu folosesc armele de foc decît pentru flare. Astfel cunoaștem, pe lîngă Ieronim Stoichiță și Ionel Pop „pe un alt vînător blînd“ din acele locuri, un fel „de sihastru dela Branște“, un slovac maghia-

rizat Pavel Ianoș, căruia povestitorul îi spune Pavel-Baci, și care de ani de zile „a făcut armistițiu cu ciutele și căprioarele”. La aceștia se adaugă paznicii locurilor, badea Toma Orășeanu, care nu e numai un om al singurătății dar căruia i s’au întâmplat și multe lucruri năzdrăvane pe care le povestește cu sgarcenie. Iată cum a scăpat badea Toma, de întâia durerere de măsea care l’a prins acolo. sus, în pustia muntelui, după ce a colindat pe la cițiva meșteri de scos măsele și a ajuns la casa lui Simion Ciuchendea, într’un sat tocmai peste Măgură :

„Mi-am făcut cruce și m’am așezat pe scăunaș, afară. A venit nevasta „lui Simion Ciuchendea, și m’a apucat de cap. Pe urmă s’a gândit Simion Ciuchendea să cheme ajutor un vecin : și a strigat la el, să vie numatdecit să „dea ajutor pentru o faptă bună. A sărit vecinul gardul și a venit. Deci muiera lui Ciuchendea m’a ținut : vrednică femeie. Iar badea Simion, a pus bine „cleștele. Când a început a trage s’a aninat de el, dînd putere și vecinul. Ș’asa „ne-am desfăcut unii de alții : eu am căzut într’o parte cu muiera, el a căzută în alta cu vecinul. Am căutat măseaua pe jos ; am găsit-o ; m’am bucurat „și mi-a stat durerea.

„Asta am pățimit, a zîmbit badea Toma. Acum cu voia domniilor voastre, eu zic să suim către Coman, ca să ajungem înainte de sfințitul soarelui „și să vedem Țeruncile“.

În tovarășia lui Toma și a lui Pavel Baci, plecînd la o pîndă de cucoși sălbateci, află povestitorul de minunata întîmplare a bătrînului Ignat Barbă-Lată, care ar fi descoperit în acel munte o punte de trecere către o singurătate înfricoșată cu un loc cald și blînd, ca un rai, unde ciutele pășteau în margini iar cucoșii ca o puzderie „zburau cu sunet în umbra din fund și veneau să se așeze la vedere, rotindu-se și fudulindu-se“. Iar acel unchiași vrînd să-și aducă stăpînul să vadă și el minunea „din acel loc încîntat pe tărîmul celălalt“, n’a mai nemerit drumul. După acel loc, suspină și badea Toma și e încredințat că trebuie să-l găsească și el odată. La tovarășii mai sus pomeniți se mai adaugă pasnicul Trăian și doctorul Sivu. Cu aceștia doi din urmă, la un pescuit de păstrăvi, povestitorul cunoaște pe păzitorul stavei de cai din toate așezările vecinătății, „un bătrîn venetic și mișel cu numele Moș Popaciuc, dela care aflînd starea păstrăvilor la apa din acel loc. asistăm și noi, lectorii, la prînsul citorva exemplare deosebite de păstrăvi.

Dar cite peisagii, cite întîmplări și cite frumuseți ne pune sub ochi d-l Sadoveanu, ne sfiim a le mai pomeni.

Cartea aceasta minunată trebuie citită cu liniște de suflet, în singurătate, adică, întocmai așa cum a fost trăită și scrisă. Neîntrecutele evocări ale pustiuului munților, ale apelor, și ale tăcerilor cuvîntătoare, specifice pămîntului romînesc, urmăresc multă vreme mai ales pe lectorul care a trăit cîndva în afara vieții sgomotoase a orașelor. D-l M. Sadoveanu, are acest mare dar, de a cobori în sufletele noastre,—adeseaori uscate de peisagiul citadin,—harul prospețimilor naturei și îndemnul bogat de a pribegi măcar vara, către frumuseți în care odinioară, toți am știut vorbi cu florile, cu apele, cu înmiresmările albastre ori cu tunetul furtunilor și, prin aceasta, l’am cunoscut pe Dumnezeu.

„Valea Frumoasei“, e un dar neprețuit, pentru care noi, lectorii, ne recunoaștem cu bucurie, datornicii săraci ai marelui povestitor. Sandu Teleajen